

Яңауыл калаһы

1-се УДББМ МБДББУ

8-се класы укыусыһы

Нәбиуллина Вилиә

Етәксеһе :

Фаршатова Әлфиә Әнүәр

КЫЗЫ

**Зэйнэб
Биишеваның
«Дус
булайык»
повесында
сифаттарзың
бирелеше**

Эзләнеү эшенен актуаллеге

**“Языусының телен
өйрәнмәйенсә, уның
ижад йөзөн, донъяға
карашын аңлап
булмай. (Н.Шведова)**

Эзләнеү эшенең проблемаһы

Бөгөнгө көндә телебеззе юғалтыуға юл куймауза, уны һаклауза халкыбыззың ижад гәүһәрзәрененә беренә булған – Зәйнәб Биишеваның “Дуҫ булайык” әсәрендәге сифаттарзың кулланышың һаклап калыу

Эзләнеү эшенең гипотезаһы

Һуңғы йылдарҙа әзәби
әсәрҙәргә иғтибар
юғала, виртуаль
аралашыу модалы һәм
актуаль булып килә.

Эзләнеү эшенең максаттары

- а) башкорт аңлатма һүзлегенән әсәрзә кулланылған сифаттарзы йыйыу һәм уларзы семантик яктан төркөмләү;
- б) килеп сығышын билдәләү;
- в) һүзьяһалыш үзенсәлектәрен асыклау.

**Мин
рухымдың
асыл
хазинанын,
Илем, ниңә
биреп
калдырзым.
(З.Биишева)**

**“Зэйнэб
Биишева кеүек
шэхестэр ,уның
һымак эзиптэр
милләттең
тарихында
быуатка бер
тыуа” (Р.Бикбаев)**

Әсәрзәге сифаттарзын лексик-семантик төркөмдәре

1. Предметтарзың, әйберзәрзең, төрлө күренештәрзең төстәрен белдереүсе сифаттар

йәшел

кара

ак

күкһел

«Дуҫ булайык»
повесындағы сифаттар

2. Тәмде белдереүсе сифаттар

иң тәмле,
майлы киçәк

майлы ит

«Дуç булайык»
повесындағы сифаттар

3.Ес яғынан билдә белдереүселәр

Әсе, кыркыу
кымыз есе

«Дуҥ булайык»
повесындағы сифаттар

4. Вакыт яғынан билдә белдереүселәр

бындай кызыу
(эш вакыты)

иң кызыу
(сағы)

узған йыл

иртәнге эш

5. Тышкы сифатты белдереүселәр

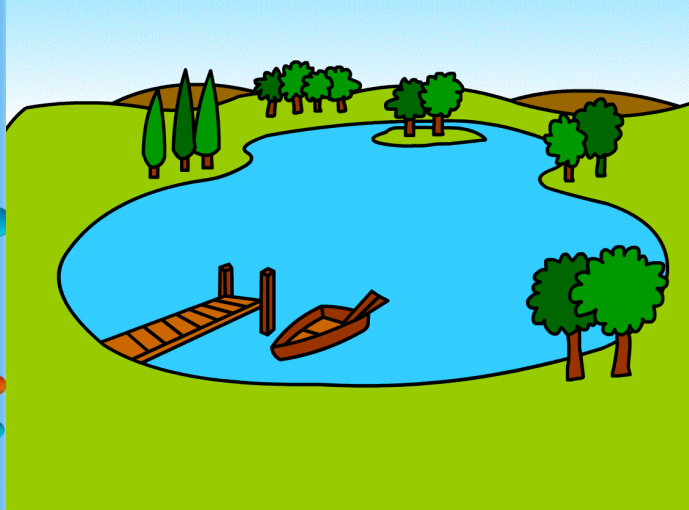

ап-ак һакаллы
карт

кызыл йөзлө,
күкһел күзле,
какса ғына
бер карт

6. Форма белдереүсе сифаттар

түңәрәк күл

сүмес зурлык
йозрок

«Дуҫ булайык»
повесындағы сифаттар

7. Физик һәләттә белдереүсе сифаттар

йомшак түшәк

каты үлән

«Дуҫ булайык»
повесындағы сифаттар

8. Күләм,сама яғынан билдә белдереүсе сифаттар

харап һәйбәт
укытыусы

ҒӘЖӘП АКЫЛЛЫ
КҮЗЗӘР

«Дуҫ булайык»
повесындағы сифаттар

9. Арауыкка бәйле сифаттар

«Дуҫ булайык»
повесындағы сифаттар

10.Характерзы, холокто һәм психик үзенсәлекте белдереүсе сифаттар

уйсан, моңһоу
ағай

баһалкы тауыш

эшлекле, һәйбәт
кешеләр

«Дуһ булайык»
повесындағы сифаттар

Кәзерле

Улар кәзерле кунактарзы(1)
боронғоса, иң кәзерле (2)аш- һалма
бешереп, туған-ырыу, күрше тирә-
якты сакырып һыйларға булдылар

«Дуҫ булайык»
повесындағы сифаттар

кара

Ул , алтмыш йәштәрзә буһа ла, **кап-кара** сәсле, **кара** мыйыклы, баһадир кәүзәле ине. Ул , аяғы өйсөкләнгән, бөзрә йөнлө **кара** бәрәс күтәрәп, гел бер төслө **шоморт кара** кәзәләр араһында баһып тора.

«Дуҫ булайык»
повесындағы сифаттар

Килеп сығышы яғынан сифаттар менэн бэйле лексика

рус теленэн
үзлэштерелгэн
һүззэр

фарсы
теленэн
үзлэштерелгэн
һүззэр

ғәрәп теленэн
үзлэштерелгэн
һүззэр

Һүзьяһалыш үзенсәлеге

тамыр
һүззәр

яһалма
һүззәр

кушма
һүззәр

«Дуҫ булайык»
повесындағы сифаттар

Т а м ы р
Һ Ү з з ә р

ак

кара

зур

йылы

оло

Я һ
һ ү
а з
л з
м ә
а р

кәзерле

сәсле

мыйыклы

көләгәс

уйсан

Ж **Һ**
у **Ү**
ш **З**
м **З**
а **Ә**
р

тәмле-майлы

эре-эре

урта буйлы

Йомғаклау

Һорауҙар	Яуаптар	Яуаптар
Зәйнәб Бишеваның әсәрҙәрен уҡығаның бармы?	14 уҡыусы-87%-әйе	2 уҡыусы -13%-юк
“Сифат” тигән һүз һиндә һиндәй ассоциация тыуҙыра?	Имя прилагательное-4, Часть речи-6, Аж кар -1, Матур кыз-1 Туған тел -1	2 уҡыусы - 13%(белмәйем)
Берәр сифат әйтегез.	Матур-10 уҡыусы, Һыуык- 1 уҡыусы Кызыклы-1 уҡыусы Кызыл-1 уҡыусы Аж-2 уҡыусы	1 уҡыусы әйтергә теләмәне

«Дуҥ булайык»
повесындағы сифаттар

Ребус

Ы

““““

PI

«Дус булайык»
повесындағы сифаттар

Ребус

’ ’ ’

«Дус булайык»
повесындағы сифаттар

Ребус

“““

”””

“““

«Дуc булайык»
повесындағы сифаттар

Ребус

‘

ЛЫ

2,1

«Дұс булайық»
повесындағы сифаттар

Ребус

‘

‘‘‘‘

«Дүс булайык»
повесындағы сифаттар

Ребус

р

1,2,4,3

**ИҒТИБАРЫҒЫЗ ӨСӨН
РӘХМӘТ!**

Кулланылган әзәбиәт исемлеге

1. Азнағолов Р.Ф. Башкортса-русса мәктәп нүзлеге .2-се баһмаһы-Өфө: Китап, 2002
2. Баһауәтдинова М.И. Башкортса-русса этнокультурологик лексика нүзлеге.-2-се баһма, яңырытылған.-Өфө: Китап, 2012
3. Башкирско-русский словарь: 320000 слов / Российская академия наук. Уфимский научный центр. Академия наук Республики Башкортостан: под редакцией З.Г. Ураксина - М.: Дигора, Рус.яз., 1996
4. Бишева З.А. Дуһ булайык / төзөүсене И.Ә. Шарапов.- Өфө: Китап, 2008.- 69-290-сы б.
5. Сәйәтбатталов Ғ.Ғ. Башкорт теле. 3 том. Стилистика.- Өфө: Китап, 2007. – 440 б.
6. Әхтәмов М.Х. Хәзерге башкорт теле. Лексикология, фразеология, лексикография: Укыу кулланмаһы.— Өфө: Башкорт дәүләт университеты, 2002.— 208 бит.